

בס"ד

סביבה ובריאות
פרויקט התערבות בקידום בריאות
290.2806

פרופ' דפנה בירנבוים-כרמלי

מטרת הקורס

מטרת הקורס היא להתוודע לתפיסה הכוללת של קידום בריאות והעצמה ולפתח הבנה וראייה ביקורתית ביחס להשקפת העולם החותרת להעצמה של פרטים וקהילות. במהלך הפגישות נבחן שיטות ליישום הרעיון ושאלות אתיות וחברתיות הנגזרות מהן. בין אסטרטגיות ההתערבות אותן נבחן תהינה התערבויות בהיקף מצומצם יחסית, למשל חינוך לבריאות, כמו גם גישות נרחבות יותר בנוסח של מסע תקשורתי (קמפיין) או הפעלת שדולה (לובי) המכוונת להשפיע על תודעה ציבורית, חקיקה או מדיניות רשמית. על בסיס החומר התיאורטי שיילמד בראשית השנה נבחר תוך דיון כיתתי ובהתאם להתעניינויות המשתתפים ולאור ספרות רלוונטית, בסוגיה ספציפית אשר במסגרתה נתכנן וניישם פרויקט בקידום בריאות.

מטרת הקורס היא לחוות ולהתנסות בזעיר אנפין במהלך מלא של פרויקט קידום בריאות. במסגרת זו נוהג ונגדיר באופן ממוקד תופעה בעייתית אותה נבקש לקדם באמצעות ההתערבות שנתכנן. לשם כך נלמד את הנושא הנבחר ואת הקשרו הישראלי, נתכנן את ההתערבות, נבצע ונפיק לקחים. לסיכום, יועלה על הכתב תיאור ביקורתי של הפרויקט השנתי. הפרויקט ייערך במסגרת מליאת הקבוצה, אשר תתחלק לצוותים משתנים בהתאם לשלבי הפרויקט.

מהלך הקורס

מתכונת הפעילות המדויקת תיקבע לאחר שתיבחר הסוגיה בה נעסוק. ברמה העקרונית ניתן להצביע על מספר שלבים בתהליך:

- הגדרת נושא ההתערבות
- איסוף מידע על אודות הנושא. המידע יתייחס להיבטים מדעיים ופוליטיים כמו גם לתכניות קיימות ומתוכננות במקומות אחרים.
- קביעת יעדי ההתערבות.
- זיהוי שותפים אפשריים וקהל יעד לפעילות.
- תכנון הפעילות.
- ביצוע.
- ניתוח התוצאות והפקת לקחים.
- הצגת הפרויקט בפני גורמים רלוונטיים.
- הגשת דו"ח מסכם על הפעילות וההישגים. בדו"ח ייכללו גם הערכת הפרויקט, לקחים והצעות לשיפור. (פירוט על מבנה הדו"ח המסכם יינתן במהלך השנה).

חובות הסטודנט (שינויים מסויימים ייתכנו לאחר קביעת הנושא):

- נוכחות והשתתפות פעילה במפגשים בכתה (15%)
- השתתפות פעילה בבצוע הפרויקט (25%)
- הגשת דו"ח אישי על פעילות במסגרת הפרויקט (חובת הגשה, ללא ניקוד)
- השתתפות בכתובת הדו"ח המסכם (מבוא – 15%; פרק אישי – 45%)

מקורות ספרות

אמנת אגמונד (*The Egmond Agenda*), הטמעת קידום בריאות במערכת הבית-ספרית: מרכיבים להצלחה.

תרגום: איריס רנצר ומרים פייס, משרד הבריאות מחוז המרכז

בראון-אפל, א. פלג, ח. וינשטיין, ר. (עורכות) (2002) *קידום בריאות בישראל*, מ. הבריאות.

דונחין, מ. (1997) עיר בריאה - עקרונות העיר הבריאה, ואמנת אוטווה, *ערים בריאות - בטאון רשת ערים בריאות*.

- מ. הבריאות (2006) אמנת אוטווה לקידום בריאות 1986, תרגום: לילך מלויל (תרגום מ-WHO)
- שובל, י. אנסון ע. (2002) *העיקר הבריאות*, הוצאת מגנאס, וספרית אשכולות, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
פרקים 1, 10, 11, 12.
- סדן, א. (1997). *העצמה ותכנון חברתי*. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 11-18, 125-150.
- סטרן, כ. (2007). *הענות לביצוע ממוגרפיה לאור מודלים בקידום בריאות, קידום בריאות בישראל*, 1 (א) 34-45.
- Airhihenbuwa, C. O. (1995). *Health and culture: Beyond the western paradigm*. Thousand Oaks, CA: Sage. (Chapter 3, p.p 25-43)
- Janz, K. J. Chempion, V. L. Strecher. V. J. (2002). The health belief model, in Glanz. K., Rimer. B., & Lewis (eds) *Health Behavior and Health Education-Theory, Practice and Research*, Sun Francisco: Jossey-Bass. 45-66.
- Green, L. W. & Kreuter, M. W. (1999). *Health Promotion Planning*, Mayfield Publishing Company, London-Toronto. 27-44.
- Open Learning, (1997) Health Promotion models, *Nursing Times Learning Curve*, 1(8), 9-13.
- Prochaska, J. Redding, C.A. & Evers, K.E. (2002). The transtheoretical model and stages of change. In Glantz, F.M. Lewis & Rimer B.K. (Eds.), *Health behavior and health education: Theory, research and practice* (3rd ed., pp. 99-120). San Francisco: Jossey-Bass.
- Prochaska, J.O., & DiClemente, C.C. (1982). Transtheoretical therapy toward a more integrative model of change. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 19(3), 276-287.
- Simnett, I., (1999), Working in school settings, From Elizabeth R. Perkins, Ida Simnett, And Linda Wright (Eds). *Evidence-Based Health Promotion*, John Wiley & Sons LTd, ch.8. pp174-176.
- Simnett, I., (1999), Working in hospitals And community settings, From Elizabeth R. Perkins, Ida Simnett, And Linda Wright (Eds). *Evidence-Based Health Promotion*, John Wiley & Sons, LTd, ch.11. pp249-256.
- Tores, K., Tilford, S. (1994) *Models and approaches to health promotion*, Chapter 5. 91-111.
- W.H.O (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*, (World Health Organization) 12-19.
- WHO (1997) *The Jakarta Declaration on health Promotion in the 21 st Century*,
- WHO (2005) *The Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized World*

מ. הבריאות (1999) *מצב הבריאות בישראל* המרכז הלאומי לבקרת מחלות משרד הבריאות פרסום מספר 213.

Breslow, L. (1999). From disease prevention to health promotion, *Journal of the American Medical Association*, 281 (11), 1030-1033.

Dowine, R. S. Tannahill, C. Tannahill, A. (1996) *Health Promotion Models and Values*. Oxford University press, Chapter 4, pp 50-75.

Elder, J. P., Ayala, G. X., & Stewart, H. (1999). Theories and interventions: Approaches to health behavior change in primary care. *American Journal of Preventive Medicine*, 17, 275-284.

Lawrence S.L., (1997) Health Promoting Settings: from Ottawa to Jakarta. *Health Promotion International*, (12)2, p.p. 99-101.

Prochaska, T.R, Lorig, K. (2001), What do we know about what works? The role of Theory in patient education, *Patient Education*, Sage Publication, 21-55.

מקורות בסיסיים על קהילות דתיות וחרדיות בישראל

- אלאור תמר. 1992. משכילות ובורות: מעולמן של נשים חרדיות. תל אביב: עם עובד.
 _____ 1998. בפסח הבא: נשים ואוריינות בציונות הדתית. תל אביב: עם עובד.
 גרילק, משה. 2002. *החרדים: מי אנחנו באמת? מסמך אישי מתועד על עימות שנראה חסר פתרון*. ירושלים: כתר. (BM390.G8 2002)
 דן, יוסף. 1997. "החרדיות המשתררת: תוצר של ישראל החילונית". אלפיים 15: 234-253. (889086)
 ססלר, ריקי. 2003. *בשם השם: ש"ס והמהפכה הדתית*. ירושלים: כתר. (JQ1825.I873S38442 2003)
 סיון, עמנואל וקימי קפלן (עורכים). 2003. *חרדים ישראלים: השתלבות בלא טמיעה? תל-אביב: הקיבוץ המאוחד*. (BM390.H286 2003)
 פלד, יואב (עורך). 2001. *ש"ס: אתגר הישראליות*. תל אביב: ידיעות אחרונות. (JQ1825.I873S3844.2001)
 פרידמן, מנחם. 1991. *החברה החרדית: מקורות, מגמות ותהליכים*. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל. (BM390.F73.1991)
 קפלן, קימי. 2003. "חקר החברה החרדית בישראל: מאפיינים, הישגים ואתגרים". עמ' 224-277 בתוך: *חרדים ישראלים: השתלבות בלא טמיעה? בעריכת עמנואל סיון וקימי קפלן*. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. (BM390.H286 2003)
 שטרית, סמי שלום. 2001. "מלכוד 17: בין חרדיות למזרחיות". עמ' 51-21 בתוך: *ש"ס: אתגר הישראליות*, בעריכת יואב פלד. תל אביב: ידיעות אחרונות. (986258)
 שלג, יאיר. 2000. *הדתיים החדשים*. ירושלים: כתר. (BM390.S495.2000)

Shaked M, Bilu Y. Grappling with affliction: autism in the Jewish ultraorthodox community in Israel. *Culture, Medicine and Psychiatry*. 2006 Mar;30(1):1-27.

Shaked M. The social trajectory of illness: autism in the ultraorthodox community in Israel. *Social Science and Medicine*. 2005 Nov;61(10):2190-200.